

Vaalijalan kuntayhtymän jakautuminen sote-uudistuksen johdosta ja uuden kuntayhtymän perustaminen**Hallintojohtaja Heikki Vienola**
Kaupunginkanslia**Asian taustaa**

Vaalijala on kuntayhtymä, jonka omistavat 33 savolaista kuntaa. Kuopion kaupunki on yksi Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnista. Vaalijala toimii kehitysvammalain mukaisena Savon erityishuoltopiirinä. Kuntayhtymä tuottaa mm. kuntoutus-, asumis- ja asiantuntijapalveluita kaiken ikäisille erityistä tukea tarvitseville henkilöille. Lisäksi kuntayhtymä järjestää perusopetusta Sateenkaaren erityiskoulussa.

Perusopetus on tarkoitettu Vaalijalassa pysyvästi oleville sekä kuntoutusjaksoilla oleville perusopetusikäisille oppilaille. Sateenkaaren erityiskoulu sijaitsee Pieksämäellä.

Vaalijalan toiminnasta sote-palveluiden osuus siirtyy uudelle hyvinvointialueelle 1.1.2023 ja kuntayhtymän toiminta nykymuodossaan lakkaa. Perusopetusta tarjoavaa Sateenkaaren erityiskoulua ei voida siirtää hyvinvointialueelle, koska nykyinen lainsäädäntö ei tätä mahdollista.

Koulun toiminnan tulevaisuuden järjestelyvastuu on Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnilla (Laki sosiaali- ja terveydenhuoltoon ja pelastustoimeen koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta (616/2021) 20 § 3 mom).

Vaalijala on tunnustellut jäsenkunniltaan jo aiemmin mahdollisuutta perustaa uusi kuntayhtymä. Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perustaminen edellyttää mukaan lähteviltä kunnilta sen perussopimuksen hyväksymistä.

Vaalijalan kuntayhtymä on järjestänyt asiasta kuntakokouksen 28.10.2021. Kasvun ja oppimisen lautakunta on osaltaan antanut oman lausuntonsa Sateenkaaren koulun tulevaisuudesta ja mahdollisesta kuntayhtymämallista kokouksessaan 9.11.2021.

Lautakunta on antamassaan lausunnossa pitänyt mm. tärkeänä, että Vaalijalassa kuntoutusjaksoilla olevien oppilaiden perusopetus järjestetään jatkossakin asianmukaisesti. Lautakunta on kuitenkin pitänyt kuntayhtymämallia raskaana tähän tarkoitukseen. Lautakunta on katsonut parhaaksi ratkaisuksi, että Sateenkaaren erityiskoulun sijaintikunta vastaisi jatkossa Vaalijalassa olevien lasten perusopetuksen järjestämisestä vastaavalla tavalla kuin Kuopion kaupunki järjestää sairaalakoulu- ja vammaisopetusta.

Pieksämäen kaupunki pyysi helmikuussa 2022 kuntayhtymän jäsenkuntia ja Sateenkaaren koulun käyttäjäkuntia esittämään Pieksämäen kaupungille mm. kunnan alustavan näkemyksen siitä, onko sillä halukkuutta liittyä perustettavan uuden kuntayhtymän jäsenkunnaksi.

Kaupunginhallitus päätti kokouksessaan helmikuussa antaa asiassa lausunnon, minkä mukaisesti Kuopion kaupunki pitää tärkeänä, että Vaalijalassa kuntoutusjaksolla olevien oppilaiden perusopetuksesta pystytään tulevaisuudessaakin huolehtimaan asianmukaisesti. Kaupunki ei kuitenkaan pitänyt esitettyä uuden kuntayhtymän perustamista tarkoituksenmukaisena. Kaupunki katsoi lausunnossaan, että kuntayhtymämalli on tässä tilanteessa turhan raskas hallintomalli Sateenkaaren koulun opetuksen järjestämisen ratkaisemiseksi.

Lausunnossaan kaupunki piti tarkoituksenmukaisena, että Sateenkaaren erityiskoulun sijaintikunta vastaisi jatkossa Vaalijalassa olevien lasten perusopetuksen järjestämisestä vastaavalla tavoin kuin esimerkiksi Kuopion kaupunki järjestää tällä hetkellä sairaalakoulu- ja vammaisopetusta.

Pieksämäen kaupungin esittämä toimenpidepyyntö

Pieksämäen kaupunki on pyytänyt saatekirjeellään 15.3.2022 Vaalijalan jäsenkuntia käsittelemään ja päättämään kokonaisuudesta, missä päätettäisiin Vaalijalan kuntayhtymän osittaisjakautumisesta ja uuden Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perustamisesta sote-uudistuksen johdosta saatekirjeen liitteenä olevien asiakirja-aineistojen mukaisesti.

Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perustaminen edellyttää mukaan lähteviltä kunnilta sen perussopimuksen hyväksymistä. Kun uusi kuntayhtymä on perustettu, nykyisestä Vaalijalan kuntayhtymästä irrotetaan kuntalain 62 b:n mukaisella jakautumisella Sateenkaaren koulun toiminta ja siihen liittyvä henkilöstö ja varat.

Vaalijalan kuntayhtymä harjoittaisi edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja sillä olisi siihen liittyvät varat, velat ja henkilöstö. Uuden kuntayhtymän perussopimuksen lisäksi kunnille esitetään Vaalijalan kuntayhtymän jakautumissuunnitelma, josta ilmenevät perustettavan kuntayhtymän siirtyvä tase ja henkilöstö. Vaalijalan kuntayhtymä lakkaa 31.12.2022 ja sen toiminta, varat, velat ja henkilöstö siirtyvät hyvinvointialueille.

Asiakirja-aineistossa tuodaan mm. esille, että uuteen kuntayhtymään voi liittyä myös muita kuin Vaalijalan jäsenkuntia ja kaikkien jäsenkuntien ei tarvitse kuntayhtymään liittyä. Kuntayhtymä tarjoaa palveluja jäsenkuntiansa lisäksi myös muille kunnille sovittavin hinnoin.

Asiaan liittyvä päätösprosessi perusteluineen on tuotu esille tarkemmin liitteenä olevassa saatekirjeessä ja sen liiteaineistossa.

Asian arviointia

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaannpanosta annetun lain (Voimaannpanolaki) 20 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien siirtäminen hyvinvointialueille

Erikoissairaanhoitolain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettut erityishuoltopiirit siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammikuuta 2023.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun kuntayhtymän varat, velat ja sitoumukset liitetään siihen hyvinvointialueeseen, jonka alueeseen kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat. Jos kuntayhtymän jäsenkunnat kuuluvat useampaan hyvinvointialueeseen, varat, velat ja sitoumukset on jaettava hyvinvointialueiden välillä jäsenkuntien omistussuhteiden suhteessa, paitsi jos varojen, velkojen ja sitoumusten siirrot olisivat hyvinvointialueiden taloudelliseen kantokykyyn nähden vähäisiä. Hyvinvointialueet voivat sopia varojen, velkojen ja sitoumusten jakamisesta myös toisin.

Jos kuntayhtymä on perussopimuksensa mukaan huolehtinut muistakin kuin hyvinvointialueelle siirtyvistä tehtävistä, jäsenkuntien on järjesteltävä toiminta näiden tehtävien osalta uudelleen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, hyvinvointialueella ja 1 momentissa tarkoitettujen kuntayhtymien jäsenkunnilla on oikeus sopia kuntayhtymien maaomaisuuden siirtymisestä myös toisin. Tällöinkin hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyvän toiminnan edellyttämään rakennusomaisuuteen sitoutuvan kuntayhtymän maaomaisuuden tulee siirtyä hyvinvointialueelle."

Voimaannpanolain 33 §:ssä säädetään kuntayhtymän taseeseen kertyneiden ali- ja ylijäämien käsittelystä seuraavaa:

"Kuntayhtymän taseeseen kertyneet ali- ja ylijäämät

Edellä 20 §:ssä tarkoitettujen kuntayhtymien ja HUS-sairaanhoidopiirin jäsenkuntien on katettava kuntayhtymän taseeseen kertynyt alijäämä kuntalain (410/2015) säännösten mukaisesti ennen kuntayhtymän siirtämistä hyvinvointialueelle ja HUS-yhtymään. Taseeseen kertyneen ylijäämän käsittelystä kuntayhtymän jäsenkunnat päättävät kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti."

Vaalijalan kuntayhtymän perussopimuksen 22 §:ssä todetaan kuntayhtymien ali- ja ylijäämien käsittelystä seuraavaa:

"Suoritteiden hinnoittelu ja laskutus

Suoritehinnoittelun perustana on omakustannushinta, joka sisältää suoritteen tuottamisesta aiheutuneet välittömät kustannukset, hallinnon yleiskustannukset ja pääomakustannukset. Välittömien ja hallinnon yleiskustannusten tulee perustua todellisiin kustannuksiin. Pääomakustannukset sisältävät rahoituskustannukset ja suunnitelman mukaiset poistot.

Jäsenkuntia laskutetaan yhdenmukaisin perustein. Jollei jäsenkuntien ja kuntayhtymän kesken muuta sovita, tulee laskusta käydä ilmi kunnan maksuvelvollisuuden perusteet.

Suoritteiden hinnoitteluperusteet vahvistaa yhtymäkokous talousarvion hyväksymisen yhteydessä. Suoritteiden yksikköhinnat vahvistaa yhtymähallitus etukäteen joulukuun loppuun

mennessä. Yksikköhintoja määrättäessä arvioidaan suoritteiden määrä ja asiakkailta perittävien maksutulojen sekä varsinaisen toiminnan muiden tulojen määrä. Olennainen ylijäämä tai alijäämä otetaan huomioon toimintavuoden aikana muuttamalla tarvittaessa yksikköhinnoittelua.”

Edellä esitetty huomioon ottaen Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnilla on mahdollisuus päättää kuntayhtymälle kertyneen olennaisen ylijäämän jakamisesta/palauttamisesta jäsenkunnille kuntayhtymän perussopimuksen mukaisesti vuoden 2022 loppuun mennessä.

Vaalijan kuntayhtymän vuoden 2021 tilinpäätöksen perusteella kuntayhtymällä on taseessaan kumulatiivista ylijäämää yhteensä 21,5 M€. Vuonna 2021 kuntayhtymän tulos oli n. 7,6 M€ ylijäämäinen. Kuopion kaupungin omistusosuus Vaalijalan kuntayhtymästä on 19,53 % (Tilinpäätös 2021).

Pieksämäen kaupungin toimittamassa asiakirja-aineistossa tuodaan mm. esille, että uuteen perustettavaan Sateenkaaren koulun kuntayhtymään siirrettäisiin omaisuutta, jonka kirjanpitoarvo olisi n. 4,19 M€ sekä kassavaroja 375 000 €:n arvosta, yhteensä n. 4,6 M€.

Kaupungin näkemyksen mukaan nyt esitetty malli Vaalijalan kuntayhtymän osittaisjakautumisesta ei kohtelee uudelle kuntayhtymälle siirtyvän varallisuuden osalta tasapuolisesti niitä kuntayhtymän jäsenkuntia, jotka eivät ole liittymässä uuden perustettavan kuntayhtymän (Sateenkaaren koulu) jäsenkunniksi.

Kaupungin mielestä ei ole perusteltua, että uuteen perustettavaan kuntayhtymään mukaan lähtevät jäsenkunnat hyötyisivät taloudellisesti niiden kuntien kustannuksella, mitkä eivät ole lähdössä mukaan uuteen kuntayhtymään.

Tarkoituksenmukaista olisi tämän johdosta, että Vaalijalan kuntayhtymä käynnistäisi pikaisesti toimenpiteet olennaisen ylijäämän palauttamisesta jäsenkunnille. Niille Vaalijalan kuntayhtymän jäsenkunnille, mitkä eivät ole lähdössä mukaan perustettavaan kuntayhtymään tulisi hyvittää niiden peruspääomaosuutta vastaava osuus uuteen kuntayhtymään siirtyvän varallisuuskokonaisuuden kokonaisarvosta.

Vaikutusten arviointi

-

Liitteet

- 11 1262/2022 Pieksämäen kaupungin saatekirje 16.3.2022
- 12 1262/2022 Sateenkaaren koulun siirtyvät varat ja peruspääoma tase 1.8.2022 luonnos 15.3.2022
- 13 1262/2022 Sateenkaaren koulu budjetti 2023 luonnos 15.3.2022
- 14 1262/2022 Sateenkaaren koulun kuntayhtymän perussopimus 15.3.2022
- 15 1262/2022 Vaalijalan kuntayhtymän ja Sateenkaarenkoulun kuntayhtymän osittaisjakautumissopimusluonnos 15.3.2022
- 16 1262/2022 Kuntayhtymän hallintosäätöluonnos 15.3.2022

Viiteaineisto

- 2 1262/2022 Vaalijalan kuntayhtymän perussopimus 1.7.2012.pdf
- 3 1262/2022 Vaalijalan kuntayhtymän tilinpäätös ja toimintakertomus vuodelta 2021

Valmistelija
Heikki Vienola
etunimi.sukunimi(at)kuopio.fi

puh. +358 44 718 2021

Päätösehdotus

Kaupunginjohtaja Jarmo Pirhonen

Kaupunginhallitus päättää ja esittää edelleen kaupunginvaltuustolle päättäväksi, että

- 1 Kuopion kaupunki ei ryhdy jäseneksi esitettyyn Sateenkaaren koulun kuntayhtymään ja
- 2 Kuopion kaupunki ei hyväksy edellä esitetyin perustein liitteenä olevaa Vaalijalan kuntayhtymän ja Sateenkaaren koulun kuntayhtymän osittaisjakautumissopimusta.

Päätös

Merkittiin, että jäsen Mika Wallius poistui kokouksesta esteellisenä (yleislausekejäävi) asiakohdan käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi ja että hänen tilalleen kokoukseen saapui varajäsen Markus Jukarainen.

Merkittiin, että jäsen Hannu Kokki poistui kokouksesta esteellisenä (yhteisöjäävi) asiakohdan käsittelyn ja päätöksenteon ajaksi.

Kaupunginhallitus hyväksyi yksimielisesti kaupunginjohtajan tekemän päätösehdotuksen.

